

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

בהמתך דברות הראשונות כ"ל. לא חשיב ליה כלל ופרט המזוהקים זה מזה לאחרונות וראשונות חלה מילתא היא דזכור ושמור נדכור אחר נאמרו (רי"ה ס. טענות כ:): **ואימא** מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא (ת"מ פ"ג ט"ז א"כ)

פרט ל"ל דכלל בהמתך נמי כתיב ועוד כשאומר מה הפרט מפורש בעלי חיים כל בעלי חיים ועופות כללל ה"ל דאמרו עופות לימא כללל גופיה ממעט להו: **פרי** מפורש וגדולי קרקע. ה"ל משמע דקרקע ואלו חקרי גדולי קרקע ותימה דפ"ק דקדושין (דף פ"א.) גבי הענקת ארס לזי כהנא רחמנא גורן ה"ל גדולי קרקע אין בעלי חיים לא כהנא רחמנא לאן וי"ל דלענין דזכר ה"ל ממט מן הארץ לא חשיב בהמה גדולי קרקע ואין להאריך כאן יותר: אמר

הא שור שהוא פקח פטור אמר ר' ירמיה לא מבעיא קאמר לא מבעיא שור שהוא פקח דחייב אבל שור חרש שומה וקטן אימא חרשותו גרמה לו קטנותו גרמה לו וליפטור קמ"ל א"ל רב אחא לרבינא והתניא נפל לתוכו בר דעת פטור מאי לאו שור בר דעת א"ל לא אדם אלא מעתה אדם הוה דעת הוא דפטור הא לאו בר דעת הוא דחייב שור ולא אדם כתיב אלא מאי בן דעת מין בן דעת א"ל והתניא נפל לתוכו שור בן דעת פטור אלא אמר רבא 'שור והוא חרש שור והוא שומה שור והוא קטן דוקא אבל שור והוא פקח פטור מאי

טעמא דבעי ליה עיוני ומיזל תניא נמי הכי ונפל לתוכו שור חרש שומה וקטן וסומא ומהלך בלילה חייב פקח ומהלך ביום פטור: **מתני'** אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור ולהפרשת הר סיני וולחשלומי כפל יולהשבת אבידה לפריקה ולחסימה ולכלאים ולשבת וכן חיה ועוף כיוצא בהן א"כ למה נאמר שור או חמור אלא שדבר הכתוב בהווה: **גמ'** לנפילת הבור יכסף ישיב לבעליו כתיב כל דאית ליה בעלים כדאמרן להפרשת הר סיני ואם בהמה אם איש לא יהיה ויחיה בכלל בהמה הוויא אם לרבות את העופות לתשלומי כפל כדאמרין ועל כל דבר פשע כלל כל דבר פשיעה להשבת אבידה לכלל אברת אחיך לפריקה יליף חמור חמור משבת ולחסימה יליף שור שור משבת לכלאים אי כלאים דחרישה יליף שור שור משבת אי כלאים דהרבעה יליף בהמתך בהמתך משבת וגבי שבת מולן דתניא ר' יוסי אומר משום ר' ישמעאל בדברות הראשונות נאמר ע"כדך ואמתך ובהמתך ובדברות האחרונות נאמר ושורך וחמורך וכל בהמתך והלא שור וחמור בכלל כל בהמה היו ולמה יצאו לומר לך מה שור וחמור האמור כאן חיה ועוף כיוצא בהן אף כל חיה ועוף כיוצא בהן אימא בהמה דבברות הראשונות כלל שורך וחמורך דבברות האחרונות פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור וחמור אין מדי אחרונה לא אמרי וכל בהמתך דבברות האחרונות חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל בעלי חיים ואימא מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אבל עופות לא אמרי א"כ נכתוב רחמנא חד פרטא הי נכתוב רחמנא אי כתב רחמנא שור ה"ל קרב לגבי מזבח אינן שאינו קרב לגבי מזבח לא כתב רחמנא חמור ואי כתב רחמנא חמור ה"ל קדוש בבכורה אינן שאין קדוש בבכורה לא כתב רחמנא שור אלא וכל בהמתך ריבויא הוא וכל היבא דכתב רחמנא כל ריבויא הוא והא גבי מעשר דכתיב כל וקא דרשינן ליה בכלל ופרט דתניא ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע אמרי בכלל כלל כל ריבויא איבעית אימא כל נמי כלל הוא מיהו האי כל דהבא ריבויא הוא מדרהו ליה למכתב ובהמתך כדכתיב בדברות הראשונות וכתב וכל בהמתך ש"מ ריבויא השתא דאמרת כל ריבויא הוא בהמתך דבברות הראשונות ושור וחמור דבברות האחרונות ל"ל אמרי שור לאגמורי שור שור לחסימה חמור לאגמורי חמור חמור לפריקה בהמתך לאגמורי בהמתך בהמתך לכלאים אי הכי אפילו אדם ליתסר אלמא תנן "אדם מותר עם כולו לחרוש ולמושך אמר רב פפא מפונאי ידעי טעמא דהא מילתא ומנו רב אחא בר יעקב אמר קרא למען ינות עבדך ואמתך כמוך להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר: **שאל רבי חנינא בן עגיל**

הא שור והוא פקח פטור. נמיה: מין בן דעת. היינו אדם ואפ"י הוא שומה מין בן דעת הוא: שור חרש שומה וקטן. שור שהוא חרש או שומה או קטן או סומא או מהלך נדכר כלילה ואפילו הוא פקח: **מתני'** ולהפרש הר סיני. אם בהמה אם איש כתיב (והאין מרביצין חיה ועוף בגמרא: **ולחשלומי כפל**. ואפי"ג דכתיב משור ועד חמור שאל בהמה וחיה מרביצין בגמ' וכן יכולהו: **לפריקה**. עובד מעוונ עמו (שמות כג): **לכלאים**. דהרבעה אפי"ג דכתיב בהמתך לא מרביצין כלל אם היו נמי חיה ועוף כללל כליף בגמרא וכן לענין כללל דהנהגה ללא תהיה צבור וממור: **כסוה**. נדכר הרגיל להיות: **גמ' חיה כללל כהמה**. דכתיב זאת הבהמה אשר תכלו וכתיב בתורה איל וזבי (דברים יד): **ולחשלומי כפל על כל דבר פשע על שור כו' כל דבר פשיעה**. ואפי"ו דבר שאין בו רוח חיים כדכר מרובה (לקמן פ"ג): **משבט**. דכתיב שורך וחמורך וכל בהמתך (דברים ה): **ליף בהמתך כהמתך כהמתך**. מה להלן חיה ועוף כללל כדמפרש לקמ' **בדברות הראשונות נאמר בהמתך**. ולא נאמר בהן שור וחמור ובדברות האחרונות הוסיף להזכיר שור וחמור: **והלא**. אף הן בכלל כל בהמתך האמור נ"דנן הו': **מה שור וחמור האמור כאן חיה ועוף כיוצא בהן**. ולקמיה מפרש טעמא מוכל דמשמע ריבוי: **אף כל**. מקום שנאמר שור וחמור כגון פריקה ולחסימה ודומין להן חיה ועוף כיוצא בהן: **לכסוה רחמנא חד פרטא**. ודרשינן כל דדמי ליה משני נ"דנן מדכתיב איהך אם אינו ענין לדבר שנבלתו מטמא מהנהו לענין עופות דדמי לפרטא בחד דז דהוה בעלי חיים דכדומיה: **כסוה רחמנא שור**. ללא אנטריך דהא קדוש הוא בצבורה ומחמור קלמי מהנהו לענין סוסיס וגמליס דדמי לפרטא משני נ"דנן נבלתו מטמא מהנהו ובעלי חיים הן אצל עופות לא: **ריבויא הוא**. ולא מדרש בכלל ופרט וריבוי הכל: **פרי מפרי**. ולד מולד מין כמהין ופטריות ומים ומלח דאינו פרי מפרי וגדולי קרקע למעוטי דגיס שאין נקמין כסף מעשר: **השפא דאמרס כל ריבויא הוא**. ואפי"ו עופות למה לי דפרט בהמה ושור וחמור: **אי הכי**. דכללל משבט ילפינן: **אדם נמי ליספס**. למשון בקרון עם הבהמה דהא גבי שנת מחיה כהמה דכתיב ועדך ואמתך ובהמתך: **פפונאי**. בני פפונאי שם מקום: **רב אחא בר יעקב**. מפפונאי היה לאמרין בהשפסין (ב"ב דף טו.) דרש רב אחא בר יעקב מפפונאי דשטן ופנינה לשם שמים ומכוונו: **להנחה הקשתיו**. עבד ואמה לבהמה אצל לא לענין אסור אחר: נאמר

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והפחית יתנה. 2. שמת כא לו. 3. לא תגזו בו די כי שקול יסקל או ירה ירה אם בקהה אם איש לא יתנה במשך והכל הפה יקלו בה: שמת ט"י ג' 3. על כל דבר פשע על שור על חמור על שנה על שלמה על כל אבריה אשר יאמר כי הוא זה אדר האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו שמת ככ ח 4. וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשלמה וכן תעשה לכל אברת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להחזיקה: דברים כב ג 5. ויום השביעי שבת לך אלךך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמטך ושורך וחמורך וכל בהמתך ונרך ואשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך קמיה: דברים יג 7. ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלךך ושמתה אתה וביתך: דברים יד כו

מוסף רש"י

אף כל חיה ועוף וריבויא בהן. וכן שור שנה את האדם לכתיב (שמות כג) הבור יסקל וגמרונו כגורו עשו שור שור משבט עושה כל הבהמה חיה ועוף פטור (בבב"ב כו.) ע"ש. פרי מפרי. עכל נולד מלמנו וכן שור ובעלים מחללים שורשין האחרונות (ש"ב טז.) ולד מולד שבת ומתן למעוטי מים ומלח וממין ופטריות וקטן. ונדולי קרקע. שטן מוזין וגדלין מן הקרקע (ש"ב טז.) למעוטי דגיס. אדם מותר עם כולו. עס כל הבהמות. לחרוש ולמושך. שלא אסרה תורה אלא שני מני הבהמה יחד. כעין שור וחמור. ומשנה זו בהמתך כללל (שבת ד.) פפונאי. תלמידי ספספוא, ומנו רב אחא בר יעקב. שהיה דל כפספוא כדאמר בהשפסין (פ"ג.) גבי שטן ופנינה לשם שמים ומכוונו דרשה רב אחא בר יעקב כפספוא אצל שטן ופנינה. אכרעיה (ש"ב טז.)

בהם טוב ובדברות האחרונות נאמר

ק א מיי פ"ט מהלכות כלאים הלכה ה' פמנ
לאחר רפא רשב' טו"ע י"ד
פ"ד ע"ד ו:
קא ב ג מיי טו"ע
שס ע"ד ו:
קב ד מיי שס ה' ט
טו"ע שס ע"ד ו:
קג ה מיי שס ה' ט:

נאמר כהם טוב אמר לו ער שאתה שואלי
למה נאמר בהם טוב (ה) **שאלני אם נאמר בהן טוב**
אם לאו שאיני יודע אם נאמר בהן טוב
אם לאו כן אצל ר' תנחום בר חנילאי
שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה
בקי באגדה אול לגביה א"ל ממנו לא
שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר
נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא
ואמרי לה אבי אמו של רב אחי ברבי
חנינא הואיל וסופן להשתבר וכי סופן
להשתבר מאי הוי אמר רב אשי חס ושלום
פסקה טובה מישראל א"ר יהושע הרואה
מי"ת בחלומי סימן יפה לו מ"ט איילימא
משום דכתיב טוב אימא וטאמאתיה
במטאמי השמד חד מי"ת קאמרין אימא
טובאמה בשוליה מי"ת בי"ת קאמרין
אימא טובעו בארץ שיעריה אלא הואיל
ופתח בו הכתוב לטובה תחילה שמבראשית
הספד בחלומי חסו עליו מן השמים ופדאוהו הני מילי בכתבא:
וכן היה ועוף כיוצא בהן וכו': אמר ר"ל "כאן שנה רבי תרנגול טווס ופסיוני
כלאים זה בזה פשיטא אמר רב חביבא משום דרבו בהדי הדדי מהו דתימא
מין חד הוא קמ"ל: אמר שמואל יאוון ואווון הבר כלאים זה בזה מתקיף לה
רבא בר רב חנן מאי טעמא איילימא משום דהאי אריך קועיה והאי
זוטר קועיה אלא מעתה גמלא פרסא וגמלא טיעיא דהאי אלים קועיה
והאי קטין קועיה הכי נמי דהוו כלאים זה בזה אלא אמר אביי זיה ביציו
מבחוץ וזה ביציו מבפנים רב פפא אמר לה טעונה חדא ביעתא בשיחלא
והא טעונה כמה ביעתא בשיחלא א"ר ירמיה אמר ריש לקיש יהמרביע
שני מינים שבים לוקה מאי טעמא אמר רב אדא בר אהבה משמיה
דעולא אתיא למיניה למיניה מיבשה בעי רחבה * ההמנהיג בעיזא ושיבוטא
מהו מי אמרינן כיון דעווא לא נחית בים ושיבוטא לא סליק ליבשה
לא כלום עביד או דלמא השתא מיהת קא מנהיג מתקיף לה רבינא
אלא מעתה חיבר חטה ושעורה כידו זורע חטה בארץ ושעורה בחוצה
לארץ הכי נמי דמחייב אמרי הכי השתא התם ארץ מקום חיובא חוצה
לארץ לא מקום חיובא אידי ואידי חיובא הוא:

נאמר כהם טוב אמר לו ער שאתה שואלי למה נאמר בהם טוב אמר ר' תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה אול לגביה א"ל ממנו לא שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא ואמרי לה אבי אמו של רב אחי ברבי חנינא הואיל וסופן להשתבר וכי סופן להשתבר מאי הוי אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל א"ר יהושע הרואה מי"ת בחלומי סימן יפה לו מ"ט איילימא משום דכתיב טוב אימא וטאמאתיה במטאמי השמד חד מי"ת קאמרין אימא טובאמה בשוליה מי"ת בי"ת קאמרין אימא טובעו בארץ שיעריה אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחילה שמבראשית

נאמר כהם טוב אמר לו ער שאתה שואלי למה נאמר בהם טוב אמר ר' תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה אול לגביה א"ל ממנו לא שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא ואמרי לה אבי אמו של רב אחי ברבי חנינא הואיל וסופן להשתבר וכי סופן להשתבר מאי הוי אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל א"ר יהושע הרואה מי"ת בחלומי סימן יפה לו מ"ט איילימא משום דכתיב טוב אימא וטאמאתיה במטאמי השמד חד מי"ת קאמרין אימא טובאמה בשוליה מי"ת בי"ת קאמרין אימא טובעו בארץ שיעריה אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחילה שמבראשית

תורה אור השלם

- 1. רשמייה למדוש קפד ונאמי קים וטאטאטיה
- 2. טמאתה בשוליה לא וקדא אורייתא ותרד פלאים אק מנחם לה ראה ה את עיני כי הדגיל איוב: איכה א ט
- 3. טבע בארץ שיערה אבר ושבר בריזיה מלקה ושריה בגים אק תורה גם נביאיה לא קעוא חוץ מיה:
- איכה ב ט
- 4. תרא אלהים את הארץ כי טוב ויברך אלהים בק הארץ ובין הרוקני: בראשית א ד

גהות הב"ח

ה' תוס' ד"ה אחי וכו' רבמחמר כתיב קהל:

גילוי הש"ס

נב' אם לאו שאיני יודע בו. עי' כ"ב קג ע"ה מ"ה מ"ויהי: שם המנהיג בעיזא ושיבוטא. עי' ע"ד קג ע"ה מ"ויהי: ד"ה ומתקן:

לעזי רש"י

מור"ן (פאר"ן). טווס. פיירדיין (פיירדיין). קרא (טור). ב"ק. חרסום.

מוסף רש"י

אורו ואורו הבר. אור על יסוד ואור על נר, כלאים להרביע (בכרות ה.). המנהיג בעיזא ושיבוטא. קשר קרון לני שנים ולעו יבשה על שפת הים ומהינה מהיניס אמו, מהו. לוקה משום מנהיג בכלאים או לא, מורש נשור ובחמור לאו דוקא. דכל תרי מיני נמי אפרי (פנהדרין ט.). הדרן עלך שור שנגח את הפרה

הדרן עלך שור שנגח את הפרה

שנלמד צו למיניה דהיינו אפילו טסס דגיס כלאים נהג צהס: אתיא * מיניהו ופיניהו מיבשה. ומשנת לא מני למייק דמרבו דובל צהמתך לית לן לרביזי אלא כל מילי דיבשה שאלס רגיל למנר אחריהס (ה) דנחמר כתיב קרא דנהמתך גבי שנת: ללמיניהו מיבשה. וא"ת ומה ריךך ללמוד מיבשה טפוק ליה מדכתיב בגופיה למיניהו דבאלו עריפות (פולין דף ט. וסס) משמע דאי הוה כתיב למיניהו כזווי של דשאים אסור להרכיב שני דשאים זה בזה וי"ל דלמיניהו לחודיה לא הוה משמע שנתכב אסור כלאים זי לאו חוקותי תשמרו דרריס שמואל חוקות שחקקיה לך כבר ומפרש ר"ת שחקק במעשה ברשעית שנתכו צו למיניהו והיינו למיניהו דיבשה דבהמה ואילין דליירי ציה קרא דחוקותי אבל מלמיניהו דיס לחודיה ליכא למליף מיניה דגיס וא"ת דסוגיא דגמרא דלא כרנצן דצפ' ד' מימות (פנהדרין דף ט. וסס) * דלא מיחייבי צני נח לא בכלאים ולא בהרבעה אלמלא לא דרשינן למיניהו וי"ל נהי דלא דרשינן למיניהו לגבי צני נח דלא אשכחן דמוזר צהו דחמנא לגבי ישראל דהחירו גבי כלאים דרשינן ליה וי"מ לגבי דגיס א"צ להרבעת אילן דקרא דשרך לא מיירי אלא צורעים והשתא דכתיב למיניהו באלין דרשינן מיניה מה צהמתך בהרבעה אף שדך בהרבעת אילן וצהא פליגי ר"א ורבנן דר"א יליף מחוקותי שחקקתי לך כבר שהחירו צני נח על הכלאים כלומר מלמיניהו ורבנן לא ילפי מיניה אלא שנתו מלמיניהו דמעשה ברשעית ומ"מ לא נאסרו לגבי צני נח ואחי שפיר דתיא אפילו כרנצן מילתיה דשמואל וא"ת ל"ל למליף כלאים להרבעה צהמתך צהמתך נרביזי עופות אסתא ליה מלמיניהו כי היכי דליפנין דגיס וי"ל דאי לאו ג"ש לא הו מפקי קרא דנהמתך ממשמעוהא אבל השתא דלמיני ג"ש ומפקא לקרא ממשמעוהא מריבין אפילו דגיס למיניהו למיניהו מיבשה: ההמנהיג בעיזא ושיבוטא. וא"ת דמשמע דפשיטא ליה דצני מיניס שבים חיוב וזה למיניהו גבי הרבעה והרבעה כתיב ולא גבי זרעה והנהגה דמוכה צפ' ד' מימות (סס) דלא מיחסי צני נח בחרישה חרישה ולא חוקותי חוקות שחקקתי לך כבר כלומר צלמיניהו דמעשה ברשעית אלא דומיא דצהמתך לא מריבוע מה צהמתך בהרבעה אף שדך בהרבעה וי"ל דצברא דחוקותי למיניהו צין בישראל צין לגבי נח לכל אחד כמו שמיינו אסורו צמקום אחר לגבי נח בהרבעה ולישראל אף בהנהגה ועי"ל כי היכי דליפנין כולהו משנת ה"נ יליפנין שנת צהמתך צהמתך מהרבעה לאסור דגיס שנת צמלאכה והדר יליפנין כלאים להנהגה משנת: אלא פעתה חיבר חטה ושעורה וזרע חטה בארץ ושעורה בחוצה * ארץ. כגון בערגוה אחת צמקון צפמות מג' טפחים דלריך להרחיק צין זרע לזרע כדמוכה צמס' שנת פרק א"ר עקיבא (דף פה.) והא דצני ר' יאשיה חטה ושעורה ומרץ צמפולת יד להתחייב צכלאי הכנס קאמר אבל צכלאי זרעים חייב צמטה ושעורה לחודה וכן סוגיא נקט כרנצן דלא צעו אלא צ' מינין אבל ר"י פליג ומרץך שלשה זרעים או מצ' מינין או מג' מינין דתנן (כלאים פ"א מ"ט) הזרע חטה ושעורה כחמה חייב ר"י אומר שני חטין ושעורה אחת או שני שעורים וחסה אחת או חטה ושעורה וחסמת וצלגז שיהיו שלשה:

הדרן עלך שור שנגח את הפרה

הדרן עלך שור שנגח את הפרה

הכונס פרק ששי בבא קמא

א) לקמן ט' גיטין נ"ג.
ב) לעיל מ"ז. ג) לקמן ט"ו.
ד) וקדושין כ"ז. ו) לקמן ט"ג.
ו) לעיל ט"ו. ז) לקמן ט"ז.
ח) וקדושין נ"ב. ט) וקדושין נ"ב.
י) וקדושין נ"ב. י"א) וקדושין נ"ב.
י"ב) וקדושין נ"ב.

תורה אור השלם

1. ופשוט כי חקא ושמעיה קול אלה והוא ער או ראה או ידע אם הוא יודי ונשא עונו. ויקרא ה א

הגהות הב"ח

א) תוהו ד"ה פשיטא וכו' כשעובר על שבתות דבר שסוף לא יגיד:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אם לא יגיד וכו' ועוד ק"ל. תמוה לי הא בחמת היתא דעב אלה מועיל בעדומו לביד ממון חייב קרבן שבעה כדאמרי בשו"ע ר"ד הלל מוריס בעד שבעה וכו' ובתוס' ר"ס ט"ו ד"ה ב"ה הקדוש בחמת אלה לא אמרינן דיהא עד היינו ב"ה דוקא. וע"ש מה שפירשנו אלך לרש"י ד"ה ב"ה לקטות דמילתא דיהא עד היינו ב"ה דוקא ל"ב: ד"ה שבור וכו' החוק שאינו נובד לא שבתה הי"ק. קשה לרש"י חמלה העושה חמלה ששקל בהן משקלות וזהו ח"ל למי"ד דשמי"ת החוק פטור ע"ש בגיטין ר"ע י"ג:

כנותל רעוע. דלח אפסקיה דלמסתר קאי. דמעין ליה. כשכפפה הגיע צה הליקה: ברוח מלויה. הרי צדדים הנעזר וצדדיו אדם נחייב: ברוח שאינה מלויה. דמידי דלח סלקא אדעמיה היא: טעון איסור. שפסיה קמת חצירו וזהו לא שנה את הצערה ושויה טעון וגרס להפקד את הניזק ולפטור את המצעיר דפטור על טעון בלש"י: לנפשיה. להוילא ממון מחצירו לעלמו: ממונא בעי לשלומי. אותו ממון שהוילא חייב להחזיר: להצרייה. שכן עדי שקר להוילא מנה מראובן לשמעון: פשיטא דאורייתא הוא. דחייב צדדי שמים: אם לא יגיד. בחרי קא משמעתי מדקפיד אהגדה משמע שאלו מגדין מתחייב זה ממון ועוד ק"ל (פוטע דף ג'): כל מקום שנאמר עד הרי כחן שני עדים עד שיפטר לך הכתוב אחד דכתיב לא יקום עד אחד בלש"י (דברים י"ט): אלא כהר. שמחייבו שבעה וצדדי שמים מייחייב דאי הוה מסהיד מחייב ליה שבעה ודלמח לא הוה משמעב צדיקא ומשלים: וכו' ליכא. דחייבינן צדדי שמים: העושה מלאכה במי חטאה. ששקל כנגדן משקלות במסכת גיטין (דף ג'). והן נפסלין במלאכה: פטור מדיני אדם. דהיזק שאינו ניכר לא שמי היזק. וכולוהי הני מיוצמי מתייתא נייהו: המציעים. תקע לו בזונו פתאום ובעמו דלח עבד ציה מעשה בגופו: ר"מ מחייב כהיוקן. פלוגמיהו מיפירשא כמנתי את הכד (לעיל דף כט). בנתקל פוטע ובמפקיר נעול: אלא כסוי כספיה. שלא תבעיר צה האש מהר: דברי הרב שופטין. והיה להם שלח יעירו: והוא שחפרה. הא דתנן נפרצה בליה פטור כגון שחמרה הכנתה והפילה הכותל לזנוס הוא: אכל לא חפרה. אלא מעממה נפלה: תחילתו כפשיטא. אכל נפילה דעביד למיפל: וסופו בלזנוס. דהא לא נפלה אלא חמרה: הניחא למאן דאמר כו'. פלוגמח היא כסוף המפקד (ב"מ דף מ"ג). תרי ליטני דש"ס אליבא דרב יוסף: ה"ג אלא מהני כנותל צדיא ואפילו לא חפרה: הניחא בחמה כו' אמר רבה ואפילו חפרה. וכותל צריא: חטאתו כפשיטא. שהניחה בחמה ופשיעה היא אלא פתיחת הדלת דאמרינן לקמיה כל תחנות שיהוה לעשות עושה אגב עברה: וסופו בלזנוס. שחמרה: עלדקא. תחנות: כיון

אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב. וא"ת כיון שאין חילוק בין מקרב דבר אלא האש ובין מקרב האש אלא הדבר אמרינן צדיק כל הנשרפין (פסהדרין דף ע"ו. ופ"ט) כפמו צנמוס שקוף חמה או ציה לבא פוקר לחייב למ"ד אש משום חזיו וכן כפמו לפני ארי וי"ל דודאי אי כפמו והציאו לפתוס שקוף חמה או ציה לבא או ארי חייב אלא התם מייירי שפמו צנמוס שהיה ולא היוו ממקומו ולא היו מנמנס הוילא והחמה והציה והארי אין עליו צנעת כפיתה והיה דלמקיל עליה צדקא דמילא אפילו כפמו והציאו שם ואח"כ אתקיל פטור דדמי לוורק תן ותרסיס צדיו ואפילו קדם הוא ונטלו פטור וא"ת הוילא דהשין צו את הנמשע דפטור למ"ד מעלמו הוא למכיש אמאי פטור לפי מה שפירש שצנעמין דפי פרה (דף ג"ג). ששם ידו לתוך פיה והשין לחייב משום אשו דודאי הנהש ויזק האדם וי"ל דשאלו התם שאין הארע עליון צנעו:

בממונא בעי לשלומי. וכי תימא פטור מדיני אדם משום דלח ידע"י שהם עדי שקר מ"מ כיון ששם היינו יודעין מהם שבעה עדות שקר משלם און שיך למיתני פטור מדיני אדם: אלא דחבריה. כגון שאין להצרייה מה לשלם או שהלך למדינת הים או כגון שאין לנו יודעים שהם עדי שקר ודוקא שוכר אכל אמר פטור מדיני שמים דלכדור שלח שמענו לו דלחן נראה לוומר דלחן שוכר לאשמעינן דאפי' שוכר פטור מדיני אדם שאין זה שום חידוש ולקמן לא עבד צריכותא אלא מדיני שמים ועוד דבפירקין תנן (דף ע"ו): השולח את הצערה צד חס"י פטור מדיני אדם ומייב צדדי שמים שלח צד פקח הפקח חייב משמע דשולח פטור אף מדיני שמים: פשיטא אם לא יגיד וכו'. וא"ת ה"מ כשעבר על שבעה כדכתיב ושמעיה קול אלה וי"ל דה"ק קרא כשעובר (א) דצדד שאם לא יגיד היה נושא שון או יציא קרבן שבעה אלא צלל שבעה נמי ליכא נשילוח עון כדמוכח במתני' בחדש דיני ממונות (פסהדרין דף ל"ז) ודוקא בב"ד דכשארומרים און אלו יודעים להעיד שזו אינו יכולין להעיד דכיון שהגיד שזו אינו חוזר ומגיד והיינו אם לא יגיד דקרא אכל חזן לצי"ד אין לחוש שיכול לחזור ולהעיד:

העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקלות. ופרה וכל מעשה נפסליס במלאכה ויקחו מי חטאת דפרה (נ"ג). מי חטאת דפרה אלוהה וכן פרה עממה ופסליו במלאכה. דכתיב (במדבר י"ט) אשר לא עלה עליה עול. ונמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה. וחז"ל כפפרי מה מ"ל שיטל און לי שחמה חמלה פוקלת אלא בפרה וענין אף צנוס מ"ל למשמרת למי נדה. כלוואי שיהיו משומרות לכן ולא לצידי אחר (גיטין ג'). פטור מדיני אדם. לגלס וחייב בדיני שמים. פועות לגלס לרשעים שמתין להפקד את שראל (ש"ס). נשברה דבר בו וחייב בדיני שמים. משום דלא סליק (דע"י כ"ט).

מוסף רש"י

יד א ב ג מ"י פי"ד
מחלכות נימ ה"ל ד
סמנ עשין סט טושיע ח"מ
ס"י מות ספיף יא:
מו ד מ"י שס טושיע שס
פעיף טו:
מ"ה מ"י פ"יו מחלכות
עדות הלכה א סמנ
לאון סט טושיע ח"מ ס"י
לג ספיף ב:
י ד מ"י שס טושיע שס
בגמ"ט:
יח א מ"י שס סמנ שס
וטושיע שס:
י"ב ח מ"י שס סמנ שס
טושיע ח"מ ס"י כ
ספיף א:
כ ט מ"י פ"יו מחלכות
עדות הלכה א סמנ
עשין קט טושיע שס ועיין
בכ"מ וצ"י שס:
כ"א י מ"י שס פ"יו ה"ל א
סמנ שס טושיע שס:
כ"ב ב מ"י פ"יו מחלכות
וטושיע ח"מ ס"י ויעיין
בכ"מ:
כ"ג ל מ"י פ"יו מחלכות
ממון הלכה א סמנ
עשין סט טושיע ח"מ ס"י
מות ספיף א:
כ"ד מ מ"י פ"יו מחלכות
חובל ומיק ה"ל א סמנ
שס טושיע ח"מ ס"י כ
ספיף ב:
כ"ה ג מ"י פ"יו מחלכות
ממון הלכה א סמנ
עשין סט טושיע ח"מ ס"י
שט ספיף א:
כ"ו ס מ"י שס ה"י
טושיע שס ספיף ה:

העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקלות. ופרה וכל מעשה נפסליס במלאכה ויקחו מי חטאת דפרה (נ"ג). מי חטאת דפרה אלוהה וכן פרה עממה ופסליו במלאכה. דכתיב (במדבר י"ט) אשר לא עלה עליה עול. ונמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה. וחז"ל כפפרי מה מ"ל שיטל און לי שחמה חמלה פוקלת אלא בפרה וענין אף צנוס מ"ל למשמרת למי נדה. כלוואי שיהיו משומרות לכן ולא לצידי אחר (גיטין ג'). פטור מדיני אדם. לגלס וחייב בדיני שמים. פועות לגלס לרשעים שמתין להפקד את שראל (ש"ס). נשברה דבר בו וחייב בדיני שמים. משום דלא סליק (דע"י כ"ט).

העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקלות. ופרה וכל מעשה נפסליס במלאכה ויקחו מי חטאת דפרה (נ"ג). מי חטאת דפרה אלוהה וכן פרה עממה ופסליו במלאכה. דכתיב (במדבר י"ט) אשר לא עלה עליה עול. ונמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה. וחז"ל כפפרי מה מ"ל שיטל און לי שחמה חמלה פוקלת אלא בפרה וענין אף צנוס מ"ל למשמרת למי נדה. כלוואי שיהיו משומרות לכן ולא לצידי אחר (גיטין ג'). פטור מדיני אדם. לגלס וחייב בדיני שמים. פועות לגלס לרשעים שמתין להפקד את שראל (ש"ס). נשברה דבר בו וחייב בדיני שמים. משום דלא סליק (דע"י כ"ט).

כיון שמי שמים ושמח און כל כך חידוש: בסו"י כסיתיה. וא"ת גלוי ידוע למקום למה נמכוין אש לטובה אש לרעה וי"ל דאפי' בממכוין לטובה שלא ימחר לשרוף ויכול להציל צעל הצית בתוך כך מ"מ צדדי שמים חייב דלביעי ליה לאזהורי ולאקוקי אדעמיה שלא יצא לו הפסד בכך: מוהו דחייבא הויה אה תחלתו בפשיעה וסופו באונס קמ"ל ליחייב קמ"ל: ק"ק דה"ל למימר מהו דמימא כולה אונס הוא וכגון שנעל כל כך יפה שאינה יכולה ללחא אלא בחמירה קמשמע לן דפושע הוא אלא חמירה שהניחה בחמה: פשיטא

פשיטא